

Lord Gwynter

L A R S Y N G S T R Ö M

FÖDD 10/8 1870 - DÖD 13/6 1944

Två vägar löpa samman ute i markerna. En vandrare ser på avstånd en mänsklig gestalt på den andra vägen — en gestalt som så många andra. Vägarerna närma sig varandra. Främlingens särdrag bliva allt tydligare. Man fäster sig vid dem. Vägarerna löpa samman. Man går vid varandras sida. Som vandringen fortskrider finner man i den nye vandraren en god vän men ej blott detta utan även en hjälpare vid vägens besvärligheter och en vägvisare som få.

På så sätt vill jag i korthet skildra mitt sammanträffande med LARS YNGSTRÖM. Vid vad tidpunkt i mitt liv jag först såg honom på avstånd vet jag inte. Det var i min ungdoms dagar. Under första världskriget kommo våra vägar så nära varandra att jag fick ett livligt intryck av hans själs anletsdrag och att vi då lyckades få hans samtycke att gå in i Sandvikens styrelse gladda oss.

År 1920 löpte vägarerna helt samman i det att han antog befattningen som teknisk chef vid Sandviken och sedan vandrade vi i 18 år som goda vänner vid varandras sida i den dagliga gärningen. En trofast vän på vägen var han, kunnig, redlig och försynt. En den goda viljans och det ärliga uppsåtets riddare i vars sällskap man andades ren luft.

God praktisk begåvning hade han ärvt av sin far. Den stillsamma försonligheten, religiösa inriktningen samt de sociala, humanitära och konstnärliga intressena hade han av sin mor, som var en varmt religiös och blid dam. Lars Yngström hade fått lyckan att ärva just de goda egenskaperna hos både fader och moder.

(353)

Om hans ovanliga begåvning vittnade redan studentexamen med »Berömlig» som allmänbetyg så ock hans utmärkta betyg från Tekniska Högskolan.

Sedan han vid 68 års ålder dragit sig tillbaka från det dagliga arbetet fortsatte vår vänskap oförändrat.

Sista delen av den väg han hade att färdas här på jorden var ingen lätt vandring för honom. Sjukdom samlade tunga moln och gjorde hans sinne oroligt. Då han på försommaren 1944 vid nära 74 års ålder drabbades av lunginflammation och gick över gränsen till en annan tillvaro var detta nog för honom själv en lättnad och hans många vänner kunde med tillförsikt tänka på de ord han själv varit med om att välja som inskrift på de stora livets och dödens portar i Sandvikens Krematorium:

»Så lyfter sig själen i hjärtelig fröjd till himlen med lovsång och böner».

Lars Yngströms intressen voro ovanligt mångskiftande. De sträcka sig från teknik och industriledning över sociala frågor och idrott, över konst, musik och sång fram till de högre ideella planen filosofi, humanism och kristen religion.

Med hjälp av hans egna skrifter och anteckningar som jag fått låna från hans närmaste anhöriga och från en del övriga vänner och varur jag härnedan gjort många avskrifter vill jag försöka att efter fattig förmåga måla ett porträtt av denna vår goda vän.

Lars Yngström var den sanne humanisten om vilken det med skäl kunde sägas att intet mänskligt var honom främmande. På ett alldeles särskilt lyckligt sätt förenade han industrimannens verklighetssinne med en förnämlig idealism och religiositet, och hans inlägg vid Sigtunakonferensen 1918 i »Det andliga nutidsläget» väckte i olika läger ett synnerligen stort intresse. På kyrkliga former och kyrkans levande liv ställde han stora krav, och som flitig kyrkbesökare var han mån om gudstjänstens höghet och allvar — en sträng inspektör för unga präster i deras tjänsteutövning i Guds hus —, men på samma gång var han i trossaker högst tolerant och ivrade för vittgående reformer i överensstämmelse med förnufts krav. Han var en av grundarna av Sveriges Religiösa Reformförbund och stiftare och ledare för »Den Goda Viljans Orden», som med vidsynthet och kärlek sökte förenkling i religiösa ting, en återgång till evangeliet: sanning och ljus.

Religion var alltså hans fasta grund, som under årens lopp blev allt fastare och gav honom styrka i livets besvärligheter.

Trots sin kritiska inställning var han som sagt en trägen gäst i Guds hus. Där fann han så mycket av värde att han icke tillät de svagheter som han ogillade att driva honom bort från kyrkobesöken. Det nyssnämnda inlägget till 1918 års Sigtunakonferens började han med de för honom karakteristiska orden: »Konsten i livet är att skilja huvudsak och bisak och att utan tvekan ärligt se förhållandena sådana de verkligen äro». Vidare skrev han där: »Vår kyrka förmår ej att i sin nuvarande form samla människorna och alldeles icke, vilket är det betänkligaste, människor i ledande ställning — — — den har stått stilla utan att taga hänsyn till utvecklingen på andra områden. — — — En reformation är nu av största vikt, — — — och den måste ske snarast möjligt och genomföras med kraft. Men den kan ej ske enbart genom prästerna, därtill binda dogmerna för hårt, utan lösningen måste komma genom lekmännens medverkan. — — — Det får ej vara som nu, att många människor icke känna sig hemma uti kyrkorna, därför att vad som bjudes dem där ej verkar ärligt och sant, verkar torrt, tråkigt och slentrianmässigt.»

Han insåg klart att en av de väsentliga orsakerna till världens nuvarande nödläge var västerlandets avkristning och att detta i hög grad berodde på kyrkosamfundens bristande vilja eller förmåga att anpassa sig efter nyupptäckta sanningar.

En hans läromästare var Marcus Aurelius. Därom vittnade han upprepade gånger i sin dagbok: »Jag har fått en kär vän, Marcus Aurelius. Han har lärt mig att man ej skall knota över vad som händer utan med lugn och förtröstan gå sina öden till mötes, vara god och glad och ta lärdom av vad som händer». Alla hans årskrönikor i dagboken sluta i tacksamhetens tecken, t. ex. »Mätte mitt liv alltmer framflyta i tacksamhetens och ödmjukhetens tecken». År 1915 skrev han i samma bok: »Alla motigheter i arbetet och intrycket av krigshändelserna ha verkat uppfostrande. Man blir mer gudfruktig, tror på Gud, dvs. förtröstar på Gud, och får alltmera den förvisningen, att det högsta av allt gott är Guds frid, den övergår allt förstånd. Kände en fläkt av den vid Bergsskoleavslutningen, som jag förrättade i december.» — Dessa ord äro i sin lugna och rena avfattning mycket karakteristiska för sin upphovsman, likaså sättet att direkt begagna religionen som en styrkekälla för arbetet.

Trots sin människovänlighet avhöll han sig icke från att »racka ner» på det som han inte gillade. »Det där är väl ingen stil på», brukade han säga. — Å andra sidan hade han lätt för att uppriktigt beundra människor, som skötte sig bra, trots svårigheter. »Man skall aldrig ge sig! — Håll i tåtarna bara!» var ett av hans uttryck.

Till hela sitt väsen, om icke till namnet, var Yngström en aristokrat i detta ords vackraste betydelse. Han älskade högheten, skönheten och glädjen i livet, och med ett generöst hjärta ville han dela med sig därav åt sina medmänniskor. Alla som haft förmånen att träda innanför tröskeln till hans vackra hem bevara därifrån ljusa minnen för livet. Här kände man den rätta avkopplingen från vardagens slit och bekymmer, här var det gott att vara. Djupt musikalisk beredde han sina vänner högtidsstunder värda att minnas och hans många vackra konstverk av våra mest kända mästare, såsom Zorn, Carl Larsson, Liljefors och Milles fögnade ögat. För blommor hade han en särskild kärlek, därom vittna de härliga örtesångarna på Norhaga, det vackra hemmet nära Falun. Ett livligt intryck av denna hans stora blomsterkärlek fick man då man om sommaren såg honom på Norhaga med en ros eller lukttärt i knapphålet, ordnande och planerande med sin trädgårdsmästare. Det var då en fröjd att följa honom på hans »genomgång av trädgården», och se hur klart och precis han visste, vad som borde göras, och hur livligt och personligt han uppskattade, vad som var vackert. Blommor var han alltid nyfiken på; ständigt försökte han sig på nya, och en del blev hans favoriter och vänner genom åren. Ofta satt han i sitt speciella hörn av trädgårdssoffan och mediterade, gärna i sällskap med en bok, t. ex. av Emerson, med vilken han kände sig besläktad.

För naturskönhet hade han ett livligt sinne. Därför var han alltid pigg på små utflykter med matsäck, vari det obligatoriskt ingick hårdkokta ägg och plättar, som skulle ätas i skogen. Han var då pigg och nyter, släppte sig alldeles lös från vardagen och njöt obeskriverligt; på äldre dagar vithårig, frisk och rödblommig, med kypen i hand och iklädd sin bruna sportdräkt med golvbyxor och sportmössa, en utrustning så karakteristisk att den liksom utgjorde en del av honom själv. — På höstarna, när löven stod som vackrast, ville han alltid göra en tur uppåt Siljan. — Första veckan i september skulle om möjligt tillbringas i Marstrand med fiske, bad och segling. — På längre bilturer, t. ex. en färd in i Norge, var han en mycket intresserad fotograf, som väl förstod att välja sina motiv;

fotografierna samlades sedan på jularna och klistrades upp i »rese- och familjealbum», vilka gav honom mycket nöje.

Den grund av allvar som låg på botten av hans natur gjorde att han ej uppskattade konstlad glädje eller vad han kallade för »tjafs». Hans samtal kunde vara säreget lugnande; det låg tyngd i orden, ty det fanns karaktär inunder. En hans söner sade: »Han var förstående och överseende och bringade reda i ens förhållanden, så att det kändes riktigt skönt att ha fått tala med honom. Det var befriande att ha hans omdöme bakom ryggen. Talets verkan understöddes av blicken ur de glada och vänliga ögonen.» I sällskap var hans samtal glatt och gemytligt, han spred trevnad omkring sig, tack vare sin intellektuella livaktighet och sina personliga uppfattningar, som han inte underlät att ge uttryck för. För roliga situationer hade han mycket sinne och berättade dem livligt och med den karakteristiska blinken i ögonen. Först av allt kom dock arbetet, vilket uppriktigt intresserade honom; intresset för järnhanteringen låg honom i blodet genom både arv och utbildning. — Det var en levande omtanke under allt vad han gjorde.

Då han var ledig, ville han som sagt gärna syssla med sina övriga älsklingsämnen. Liksom Torsten Fogelqvist, som han sympatiserade med, ville han uppriktigt glädja sig åt allt som var gott och vackert; det var detta som gjorde honom så mänsklig och ingav honom tro på den goda viljans seger. — »Man skall alltid handla som en gentleman», var hans valspråk.

Skönheten var för honom ett nödvändigt inslag i livet. Han ville se vackra saker omkring sig och valde dem noga. På Norhaga, som ritades av hans gamle vän Professor Wahlman, vittnar nästan varje detalj om honom. I Sandviken glädde han sig åt att medverka vid byggandet av kyrkan, krematoriet och församlingshemmet. — Av tavlor samlade han först tidig 1900-talskonst; senare blev han mycket intresserad av etsningar, vilka passade hans klarhet och sinne för detaljer. Gamla silverföremål älskade han och smekte med händerna; vackra bokband tyckte han om att ha i handen.

Lars Yngström var vice ordförande i Gestriklands konstförening, vars verksamhet han med kärlek ägnade sig åt. Särskilt intresserade han sig för att genom lämpliga inköp medverka till grundläggandet av Sandvikens köpings konstsamlingar. God och vänsäll sångare knöt han genom sången många bestående vänskapsband. En tid var han också ordförande i Gefleborgs Läns Sångarförbund.

Hittills har jag huvudsakligen skildrat de ideella sidorna av Lars Yngströms person. Nu några ord om hans praktiska arbete. Han var en kunnig tekniker och mycket god industriman. Sin bana inom näringslivet började han som bruksförvaltare åt sin far på Valåsen. Sedan kom han till Bergslaget, där han bland annat ledde bygget av Kvarnsvedens Pappersbruk och Bullerforsens Kraftstation, var-efter han en tid sysslade med elektrisk malmsmältning vid Domnarvet. Sedan blev han intendent för Falu Kopparverk, chef för Vagnfabriken i Falun och vice disponent vid Bergslaget. Sedan han 1911 lämnat Bergslagets tjänst bedrev han på egen hand i samarbete med Axel Lindblad elektrisk smältning vid Hagge och vid Trollhättan.

Den väsentligaste delen av sin gärning i det praktiska livets tjänst och för den honom så kära järnhanteringen utförde han dock under de 18 åren då han var teknisk chef vid Sandviken. Sin verksamhet betraktade han alltid som ett kall och icke som ett arbete för egen vinning. Respekterad och aktad bidrog han i hög grad till en god anda och ren atmosfär vid de företag där han verkade och det var alltid en känsla av ren luft och andlig friskhet omkring den ståtliga ädlingen. I hans hjärta fanns intet svek och hans strävanden lågo alltid på ett högt plan. Då han vid Sandviken bland annat hade till uppgift att leda förhandlingarna med arbetarnas organisationer, kom han i intim och vänskaplig kontakt med arbetarna och deras förhållanden och då han lämnade tjänsten vid Sandviken skrev »Metallarbetaren»: »Vid otaliga förhandlingar har direktör Yngström mött våra representanter både för att dryfta lokala spörsmål och mera omfattande angelägenheter av riksavtalskaraktär. Intrycken av dessa sammanträffanden hava ständigt blivit desamma, nämligen att man haft att göra med en i alla avseenden reslig representant för järnbrukens företagsledare. Lars Yngström är en genompraktig man, sträng i sina krav på ordning och reda både på arbetsplatsen och vid förhandlingsbordet. Någon slösare är han visserligen icke, han håller hårt på de intressen, som han satts att representera, men en rättrådig och resonlig människa är han, hos vilken strävan att jämna ut uppkomna divergenser och god vilja till att uppnå ett för arbetets parter tillfredsställande resultat är ett framträdande drag. Sandvikens tekniska chef har alltid framstått som den goda och fasta viljans man.»

En av hans medarbetare skrev en gång: »För de yngre ingenjörerna var han en faderlig vän, som de aldrig glömde, och för de

äldre var han arbetskamraten, som gärna delade med av sitt stora vetande och kloka råd i alla dess former.

Som medlem i Arbetsgivareföreningens och Järnbruksförbundets styrelser gjorde han en god insats genom den moderation han företrädde i förhållande till såväl den ena som den andra parten. I dessa kretsar blev han kanske i början betraktad med misstänksamma ögon från deras sida som företrädde en strängt konservativ social åskådning. Men denna uppfattning vek så småningom för en respektfull aktning sedan man insett att han trots sin idealitet hade fötterna på marken och i många avseenden sett klarare in i framtiden än många av hans omgivning.

Sancte Örjens Gille var han varmt hängiven. Sann och fosterländsk bergsman som han var löpte hans livslinjer helt samman med Gillets anda och strävanden. Då han den 10 oktober 1935 var talesman för de bröder som inträtt i Gillets sjätte länk sade han bland annat: »Denna känsla av förpliktelse i såväl den egna livsföringen som i arbetet för att befordra Gillets syften tränger sig i särskilt hög grad på oss, då medlemskapet i en ny länk kommit oss till del en dag som denna S:t Örjens Gilles högtidsdag. Den starka erinringen, som vi fått i dag om slaget på Brunkeberg, då kämparna stredo under Sten Stures banér och tågade fram sjungande S:t Örjanssången, högtidligheten i Storkyrkan med kransnedläggning inför S:t Örjan besegrande draken, allt detta ger oss en stark förnimmelse av hur vi äro insatta i det historiska skeendet, hur vi och vår tid fogas in som en länk till de många länkar, som utgöras av gångna och kommande slakten. Vi få en stark förnimmelse av ansvar för vårt land och vår kultur, hur det för oss gäller, att om så fordras offra, om det så vore livet, för att värna om stora för oss omistliga värden. Mätte medlemskapet av S:t Örjens Gille alltjämt vara en kraftig maning för oss att slå vakt om det som är manligt stort och rätt.»

Sedan jag nu sökt måla detta porträtt av en god vän och gillesbroder, tillfogar jag härnedan uppgift om några av de milstolpar han passerat.

Lars Yngström föddes år 1870 på Villingsbergs bruksherrgård ej långt från Karlskoga. Han var elfte barnet till brukspatron Carl Johan Yngström och hans maka Louise, född Berggren, från Saxån nära Filipstad. Båda föräldrarna tillhörde värmländska brukssläkter; moderns släkt hade bott på Saxån sedan 1600-talet.

Yngströms fader, som levde mellan 1814—1907, upparbetade med stor driftighet och energi en för sin tid omfattande bruksrörelse vid Villingsberg och Valåsen, dit han sedan överflyttade. Han var något sträng i sin uppfostran; modern var av ett vekare slag, religiös samt konstnärligt och musikaliskt begåvad.

Arv och traditioner gjorde, att Lars Yngström efter studentexamen i Örebro 1889 begav sig till Bergshögskolan i Stockholm, varifrån han utexaminerades 1893.

Åren 1893—96 tjänstgjorde Yngström som bruksförvaltare åt sin far vid Valåsen.

Åren 1896—97 tillbringade han på utrikes studieresor; bl. a. vid professor Moissans laboratorium i Paris.

Vid hemkomsten 1897 övergick han till ett nytt verksamhetsområde, i det att disponent Erik Ljungberg vid Stora Kopparbergs Bergslags AB utsåg Yngström till arbetschef för byggandet av Kvarnsvedens pappersbruk. Detta blev upptakten till mångårig verksamhet i Bergslagens tjänst, varvid Yngström åren 1897—1900 tjänstgjorde som chef vid byggandet av Kvarnsvedens pappersbruk och 1900—11 som intendent vid Falu gruva samt 1903—11 dessutom som vice disponent vid Bergslaget. Under bergslagstiden byggde han även Bullerforsens kraftstation och sýsslade en tid med elektrisk malmsmältning i Domnarvet samt var 1903—11 verkställande direktör för Vagn- och maskinfabriken i Falun.

Redan under falutiden intresserade sig Yngström mycket för idrottens organiserande och var den ledande kraften både pekuniärt och organisatoriskt för att åstadkomma skidbacken på Kvarnberget vid Falun. Vid Faluspelen år 1910, då den nya idrottsplatsen i Falun invigdes och landets främsta idrottsmän samlades där, var han den ledande kraften och en givmild donator för anläggningens tillkomst.

År 1911 tog han avsked från Bergslagens tjänst och bedrev under 9 år i samarbete med Doktor Axel Lindblad olika experiment för elektrisk smältning. Därvid anlade han 1912 Sandsta elektriska smältverk vid Hagge, vilket han innehade till 1916, och var 1915 verkställande direktör för AB Cyanid, 1916 för AB Trollhätte Cyanidverk och 1927 för AB Elektrod.

År 1916 inträdde han i Sandvikens styrelse och blev 1920 teknisk chef vid Sandviken, vilken verksamhet han helt ägnade sig åt, tills han 1938 vid 68 års ålder avgick med pension. I samband med denna syssla var han styrelseledamot, respektive verkställande direktör i ett flertal bolag, som försågo Sandviken med malm, träkol och elektrisk kraft.

Han var ledamot av Arbetsgivareföreningens styrelse 1908—23 samt i Järnbruksförbundets styrelse 1921—38, ledamot av direktionen för Bergsskolan i Falun 1903—30 och Bergsskolan i Filipstad från 1930. Han hade många kommunala uppdrag såväl i Falun som i Sandviken

samt medverkade på sin tid vid bildandet av Samfundet för Hembygdsvård och var en av stiftarna av Sveriges Religiösa Reformförbund.

I egenskap av byggnadskommittéordförande har Yngström verksamt bidragit vid uppförande av församlingshem i Sandviken 1923, Sandvikens nya kyrka, invigd 1931, Sandvikens krematorium med kapellsal, invigt 1935, de båda sistnämnda efter ritningar av professor L. I. Wahlman.

År 1909 fann han en tillgiven maka i Zi Hoflund, dotter till källarmästare Oscar Hoflund i Falun. Denne var av en gammal prästsläkt från Öland. Fru Yngströms moder Emilia, född Samuelsson, härstammade från en gammal jordbrukarsläkt från Bjälbotrakten i Östergötland. I ett enastående lyckligt äktenskap med Zi Hoflund hade Lars Yngström fyra söner, nämligen:

Nils Gardar, född 1910, jur. och fil. kand.,

Lars Erik, född 1911, fil. lic., arkeolog,

Carl Johan, född 1917, bergsingenjör vid Domnarvet, samt

Bo Anders, född 1922, för närvarande (1945) elev vid Göteborgs Handelshögskola.

Yngström författade många skrifter och uppsatser i tekniska, sociala och religiösa frågor. Därbland märkas:

»Redogörelse för vid Domnarfvets Jernverk gjorda försök att i elektrisk ugn framställa jern ur jernmalm», Jernkontorets Annaler 1909.

»Kyrkan som ideell samhällsfaktor» i samlingsverket Det andliga nutidsläget och kyrkan, 1919.

»Något om jernhanteringen i Gefleborgs, Kopparbergs, Uppsala och Stockholms län» i Meddelanden från Handelskammaren i Gefle 1922.

»I vår religionsfråga» under pseudonymen Investigator Veri, 1924.

»Tord Alarik Magnuson», nekrolog i Sancte Örjens Gilles Dödsrunor, 1929.

»Tankar kring vår nya kyrka», i Religion och Kultur, 1932.

»Professor Arvid Johansson», nekrolog i Jernkontorets Annaler 1934.

År 1908 fick Yngström Svenska Gymnastik- och Idrottsföreningarnas Riksförbunds hederstecken och år 1926 blev han riddare av Nordstjärneorden samt 1933 kommandör 2 kl. av Vasaorden.

Sommaren 1944 drabbades han av lunginflammation, vilket ledde till att han den 13 juni nämnda år helt stilla avsomnade på sin gård Norhaga vid Falun.

Sancte Örjens Gilles högtidsdag den 25 maj 1945.

K. F. Göransson.